

ОСОБЕНОСТИ И ТРУДНОСТИ НА ЧУЖДООЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ ПРИ СТУДЕНТИ ОТ МУЛТИЕТНИЧЕСКИ ПРОИЗХОД В РАЙОНИ СЪС СМЕСЕНО НАСЕЛЕНИЕ

Ангел Николов

Пловдивски университет
Филиал „Л. Каравелов“ – Кърджали

Резюме. Настоящата научна разработка проследява и описва особеностите на чуждоезиковото обучение при студенти от турски произход и трудностите, които те срещат, в изучаването на английски език. Те се наблюдават само при някои студенти от турски произход, чийто майчин език не е български. Описани са конкретни методически практики и решения, които подпомагат чуждоезиковото обучение при студенти, главно от Източните Родопи, невладеещи добре български език поради отсъствие на българска естествена семейна и социална езикова среда. Прилагането на описаните в статията методически практики и начини на обучение е работещо и ефективно решение, което не само дава добри резултати, но и до голяма степен улеснява процеса на обучение както за студентите, така и за техните преподаватели.

Keywords: foreign language teaching, specifics, source language, target language

Овладяването на чужд език е дълъг, сложен и бавен процес. Това важи по принцип, но то е в сила особено когато езикът се изучава в страна, където той не е майчин. За разлика от майчиния език, който детето започва да научава неосъзнато чрез своята памет и на базата на това, което чува от своите родители (учене чрез слушане), при изучаването на чужд език се изискват специални и конкретни когнитивни действия и усилия. Тоест тук вече се извършва едно осъзнато учене по правила. Аз лично бих сравнил научаването на чужд език с овладяването на музикален инструмент (аз лично свиря на китара цял живот), при който се изисква упорита работа, отдаденост, воля и постоянство. Разбира се, всичко това в крайна сметка носи своите интелектуални, естетически и емоционални награди, защото последствията от придобиване на специални умения и способности винаги са само добри, полезни и удовлетворяващи.

За придобиване на основните езикови умения (четене, писане, слушане, разбиране и говорене) се изисква, разбира се, и много време, търпение, желание и сериозно отношение. При обучението на студенти филолози – бъдещи учители по чужд език, които са от мултиетническа семейна и социална среда, се срещат редица трудности. При преподаване на чужд език учителят (преподавателят) ползва майчиния – 'език източник' (в случая български) като основно средство за преподаване на чуждия – 'език цел'. Но при недобро владение на езика източник (граматически и лексикално) от учещия чужд език е трудно, необичайно и в известна степен проблемно усвояване на 'езика цел'. В подобна ситуация работата на учителя бива затруднена и се налага той да се справя със задачата си, излизайки от рамките на своя стандартен начин на работа и прибегвайки до допълнителни начини, методи и средства. Специално аз, в своите семинарни занятия при работа с текст за превод например, често изисквам от студентите да правят граматически и лексикален анализ на текста, за да се уверя, че го разбират като смисъл и съдържание. В случаите, когато срещат трудности, давам разяснения и насоки по отношение на граматически правила, употреба на лексика, значение на дума в контекст първо в езика източник (в случая български) и едва след това с помощта на речник студентите обмислят и избират кои думи и граматически правила да приложат в конкретното изречение. След това заедно обсъждаме правилните варианти и избираме най-удачния и най-добър от тях, за да предадем смисъла и съдържанието на конкретния текст. Следват допълнителни обяснения кое може или не може да бъде използвано и защо. Работейки по този начин, учащите постепенно придобиват опит и се научават да се ориентират по-добре в особеностите и спецификата както на езика източник, така и на езика цел (чуждия език). За да се наваксат пропуските и да се компенсират липсата на знания по езикова подготовка и езикова култура на езика източник, много добра и ефективна практика е да се прави синтактичен и лексикален разбор на текста за превод или за четене с разбиране по време на упражнения заедно с преподавател. За да се подобри езиковата култура, когато и където се налага, се припомнят или преподават граматическите правила, лексикалната и стилистичната употреба на думи и техните нюанси на значение в контекст на езика източник – български. Словоредът, класовете думи, граматическите правила (употребата на глаголни времена, вид и залог на глагола) са ключови и важни неща, върху които трябва да се работи и те да се разясняват с конкретни примери и изречения.

Поради фонетичните особености и спецификата на английския език друг често срещан проблем при някои студенти е произношението. При упражненията с четене на текст се изисква трудните за произнасяне думи да се повтарят на глас няколко пъти още щом бъдат срещнати в конкретното изречение. След края на упражнението на студентите, изпитващи трудности с произношението, се поставя индивидуална задача да запишат конкретните думи във

вертикален ред петнадесет пъти и паралелно да ги повтарят на глас, за да могат по-добре да осмислят и разберат техния звуков състав и морфологична структура. Разбира се, слушането на автентична реч у дома или упражненията със слушане в клас са отличен начин и метод за преодоляване на трудностите в произношението.

Правописът и пунктуацията са други много важни езикови маркери или езикови мейкъри, казано по свободно, върху които се работи специално, като се усвояват правила на писане и се правят упражнения и диктовки. Освен задължителното запаметяване и наизустяване на лексика, граматика, фонетични и езикови правила на употреба за усъвършенстване и постигане на добро владение и ползване на чужд език бих казал, че се изисква и голяма доза самостоятелна работа. Това определено е проблем за младите хора, те са непрекъснато ангажирани с работа и семейни задължения и не им достига свободно време. Поради тази причина те не са в състояние да отделят необходимото внимание и време за самостоятелни занимания. В България, за съжаление, не съществува културна и социална среда, а и традиции за масова употреба на западни езици, както е в някои страни от Западна Европа, където например английският език е втори официален език. А дори и да няма този статут, той просто е широко разпространен и се използва масово на различни места и за най-разнообразни цели: на места и в групи по интереси, в рок клубове и барове, във фен клубове, в религиозни организации, секти, сдружения и в най-различна професионална среда. В нашата страна липсва естествено чуждоезиково пространство, от предимствата на каквото се възползват хората в икономически и социално развитите държави с космополитни, мултикултурни градове и столици.

Всеки език сам по себе си е свързан с определена култура. Той е носител на тази култура и начин на светоусещане. Това е и един от признаците, по които езиците се различават, най-вече по отношение на своята фразеология и думи реалии, характерни за точно определена епоха и културна среда. От друга страна, в глобализирания съвременен свят групи думи от т.нар модерен тип предимно от областта на технологиите навлизат и се използват във всички езици, те нямат точно определена национална принадлежност (думи, като 'ok', 'sms', gsm 'I-phone', facebook, twitter и др.). От тази гледна точка в нашия модерен свят и при наличието на всякакви технологии, медии и интернет съществуват предостатъчно средства, начини и възможности, които в свободното време и при желание могат да бъдат безценни при изучаването на чужд език. С цел постигане на по-добро, комплексно и задълбочено усвояване на чужд език аз винаги насърчавам младите хора да слушат англоезична музика (вместо чалга или балканска музика), да гледат американски филми (турските сериали също са интересни, казвам го сериозно) и да общуват с чужденци, които също допускат езикови грешки, когато използват немайчин език, но са по-отворени, по-комуникативни и учат по-бързо.

Съчетаването на полезното с приятното винаги е за предпочитане и то неизменно дава своите добри резултати, когато сме принудени или искаме да правим нещо, което в началото изглежда невъзможно трудно.

В своята преподавателска практика съм имал студенти геймъри (любители или по-скоро манияци на компютърни игри). За моя приятна изненада те владееха езика много добре, имаха опит, много добър лексикален запас и нямаха проблеми да разбират смисъла и контекста. Те са чудесен пример за съчетаване на полезното с приятното. Те са учили, докато са се забавлявали. Това е най-добрият начин и моят начин още в гимназията (по онова време, когато в България западната англоезична култура, литература, музика, филми бяха забранени и това ги правеше доста интересни). Прочетете роман на Стивън Кинг в оригинал, на американски английски, с речник. Гарантирам ви, че ще си направите едно дълго, интересно и полезно езиково упражнение и значително ще обогатите речника си. А освен това при Кинг има и тръпка, четенето е „вкусно“ и върви бързо.

Четенето, слушането и писането са не само основните езикови умения, но методически погледнато, те са и най-ефективните средства и практики при изучаване на чужд език. Но може би най-трудното за придобиване езиково умение е говоренето, тъй като то включва системата от взаимодействие на останалите три. При свободното говорене и използване на чужд език в импровизирана комуникативна ситуация нещата са като при висш пилотаж. Там вече освен владение на граматическите правила и употреба на точната лексика при говоренето са необходими бързина на езиковото мислене, подредба на словореда и сериозен езиков опит.

В заключение ми се иска да предложа и една малко по абстрактна и философска гледна точка и тя е, че чужд език се учи с любов, желание и вдъхновение. *Make it interesting!*

ЛИТЕРАТУРА

- Moore (1996). *Foreign Language Teacher Education: Multiple Perspectives*. University Press of America.
- Rivers, Houghton (2015). *Social Identities and Multiple Selves in Foreign Language Education*. Bloomsbury Academic.
- Lehtovaara, Kaikkonen (2000). *Experiential Learning in Foreign Language Education*. Routledge
- Kunanbayeva (2013). *The Modernization of Foreign Language Education: The Linguocultural Communication*.
- White (2008). *The Value of Foreign Language Education*.
- Sterniak (2008). *Foreign Language Education The Impact of the American Attitude*.

REFERENCES

- Moore (1996). *Foreign Language Teacher Education: Multiple Perspectives*. University Press of America.
- Rivers, Houghton (2015). *Social Identities and Multiple Selves in Foreign Language Education*. Bloomsbury Academic.
- Lehtovaara, Kaikkonen (2000). *Experiential Learning in Foreign Language Education*. Routledge
- Kunanbayeva (2013). *The Modernization of Foreign Language Education: The Linguocultural Communication*.
- White (2008). *The Value of Foreign Language Education*.
- Sterniak (2008). *Foreign Language Education The Impact of the American Attitude*.

TEACHING A FOREIGN LANGUAGE AND THE CHALLENGES IT ENTAILS WITH STUDENTS OF MULTICULTURAL AND ETHNICALLY DIFFERENT BACKGROUND

Abstract. This study proposes some methodology of teaching a foreign language (target language) by means of source language (mother language) in cases when students to be taught are not very proficient and fluent in the mother tongue used as a basis. Specific ways, methods and practices are indispensable and they include certain language exercises and drills so that such kind of difficulties can be effectively overcome.

✉ **Mr. Angel Nikolov, Assist. Prof.**
“Lyuben Karavelov” Branch
University of Plovdiv
Kurdjali, Bulgaria
E-mail: guitar_madness@abv.bg